

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

مکتب سلیمانی و قدرت نرم

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: فرشته مقدم

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲	نکات برجسته
۳	مقدمه و طرح مسئله
۳	قدرت نرم
۴	قدرت نرم از منظر اسلام
۴	مؤلفه‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران
۵	جایگاه قدرت نرم در مکتب شهید سلیمانی
۵	شهید سلیمانی در کلام مقام معظم رهبری
۶	"رنگ خدا" در مکتب شهید سلیمانی
۶	مکتب فرماندهی شهید سلیمانی
۱۰	هدف غایی شهید سلیمانی؛ "رضوان الله"
۱۱	جمع بندی
۱۱	فرجام کلام

«به شهید حاج قاسم به چشم یک فرد نگاه نکنیم؛ به چشم یک مکتب، یک راه و یک مدرسه درس آموز نگاه کنیم.»^۱

نکات برجسته

- مکتب شهید سلیمانی، سراسر مبتنی بر فطرت انسانی، آیات الهی؛ انقلابی گری و ولایت‌مداری برخاسته از خلوص و صداقت
- سردار سلیمانی نماد قدرت نرم اسلامی
- منشأ الهی و آسمانی در مؤلفه‌های قدرت نرم در مکتب سردار سلیمانی
- راسخ قدم بودن سردار شهید، در راه آرمان‌های الهی و انقلابی
- تسخیر کردن دل‌ها از سوی شهید قاسم سلیمانی به دلیل داشتن خلوص نیت
- ارائه یک تئوری کلی و "یک طرح جامع و هماهنگ و منسجم" با هدف اصلی "کمال انسان و تأمین سعادت" از سوی شهید سلیمانی
- "جامع و کامل" بودن مکتب شهید قاسم سلیمانی
- لزوم تبیین مکتب شهید سلیمانی در حوزه‌های نظریه‌پردازی و ادبیات
- منظومه فکری شهید سلیمانی؛ عینیت بخشیدن به تفکرات و اعتقادات الهی و انقلابی
- قدرت نرم در مکتب شهید سلیمانی، سراسر مبتنی است بر:
 - داشتن نگاه متعالی و الهی، ایمان و توکل به خدا، ولایت‌مداری، معنویت‌گرایی، عدالت‌باوری و استقلال‌طلبی، اتحاد و برادری، نفی سلطه‌پذیری و سلطه‌گری، سازش‌ناپذیری در مقابل دشمن، اهتمام به فرهنگ اسلامی و انقلابی، تحمل سختی‌ها و مشکلات، شهادت‌طلبی، خدامحوری، رعایت اخلاق، تشکیل هسته‌های مقاومت در جهان، زندگی عرفانی و سیر و سلوک عملی، روحیه ایثارگری و گفتمان عدالت‌محور، راسخ قدم در آرمان‌های الهی، اقتدار ولایت فقیه، بصیرت، صداقت، فرهنگ استقامت، تقویت ایمان، عزم راسخ برای دفاع از انقلاب، آمادگی پاسخ به هر تهدید با قدرت کامل، حفظ و فعال‌سازی ارزش‌های الهی، اتحاد ملی و دفاع ملی، فضیلت‌های اخلاقی و آموزه‌های الهی، شجاعت، نبوغ، صداقت و ... و اخلاص

^۱ - رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی)، خطبه‌های نماز جمعه، ۱۳۹۸/۱۰/۲۷

مقدمه و طرح مسئله

سیر و سلوک و منظومه فکری سردار قاسم سلیمانی که منبث از تکیه کردن بر قدرت لایزال الهی، فضائل اخلاقی، ایمان را سخ در کنار روحیه ایثارگری و گفتمان عدالت محور است، حکایت از منش سیاسی، فرهنگی و اخلاقی و در مجموع رویه انقلابی‌گری دارد.

زندگی و فعالیت‌های مبارزاتی سردار شهید به دوره‌های مختلفی چون؛ جوانی و پیروزی انقلاب اسلامی، آغاز دفاع مقدس و خاتمه دادن به شورش کردها، فرماندهی پادگان قدس سپاه کرمان و تاسیس لشکر ثارالله، مبارزه با اشرار و قاچاقچیان، تقویت و گسترش فعالیت‌های محور مقاومت در کنار شهید عماد مغنیه، حضور در عراق، سوریه و مبارزه با داعش و حتی دوران پس از شهادت تقسیم می‌شود. چرا که «او نمونه‌ی برجسته‌ای از تربیت‌شدگان اسلام و مکتب امام خمینی بود، او همه‌ی عمر خود را به جهاد در راه خدا گذراند.»^۱

شهید قاسم سلیمانی به عنوان فخر و مباهات نظام جمهوری اسلامی ایران و جامعه تشیع با افتخارآفرینی در دوران دفاع مقدس و پس از آن حضور در فرماندهی نیروی قدس و نقش آفرینی در دفاع از حرم و مقابله با اقدامات تروریستی دولت‌های استعمارگر و خنثی کردن نقشه‌های آنها در منطقه غرب آسیا به چهره‌ای بین‌المللی و نماد مقاومت تبدیل شد که پس از سال‌ها مجاهدت، سرانجام به آرزوی دیرین خود یعنی شهادت رسید. چنین زندگی درخشان و حیات طیبه‌ای که ناشی از منظومه فکری سردار بود، از وی "ذوالفقار زمان" ساخت. اکنون که جامعه اسلامی از وجود این سرمایه ارزشمند بی بهره مانده است، ارائه الگو از شخصیت این شهید و الامقام و تبدیل مکتب شهید سلیمانی به مکتبی همگانی و جهان شمول، از ضروریات است.

باید عنایت داشت که کوچکترین غفلت از ظرافت‌های پژوهشی از یکسو و سطحی نگری از روش و منش شهید سلیمانی از سوی دیگر، نمی‌تواند تصویری واقعی و اصیل از شناخت، راه و مکتب وی ارائه دهد. تبیین و ترسیم مکتب سلیمانی بیش از همه نیازمند کار و پژوهش‌های جدی است، لیکن در این مجال صرفاً سعی شده که بعضاً مبانی اعتقادی و مولفه‌های قدرت نرم آن شهید و الامقام تبیین شود. چرا که؛

«آب دریا را اگر نتوان چشید ... هم به قدر تشنگی باید چشید»

قدرت نرم^۲

قدرت نرم، محصول و برآیند تصویرسازی مثبت از خود و تأثیرگذاری همراه با رضایت بر دیگران، اراده‌ی دیگران را تابع خود کردن و مؤلفه‌های نظیر آن است. قدرت نرم عبارت است از؛ " توانایی کسب مطلوب مقصود و هدف از طریق جاذبه، نه از طریق اجبار یا تطمیع". قدرت نرم از جذابیت فرهنگی، ایده آل‌های سیاسی و سیاست‌های یک کشور ناشی می‌شود. بنابراین قدرت نرم از طریق تولید و توزیع آموزه‌ها و ارزش‌های خاص و جذاب، بنیان‌های ارزشی و ارکان حمایتی، کشور

^۱ - پیام رهبر انقلاب به مناسبت شهادت سردار سلیمانی، ۱۳/۱۰/۱۳۹۸

^۲ - ایده جذب به عنوان نوعی از قدرت به فیلسوفان چین باستان از جمله لائوتسه در قرن هفتم قبل از میلاد بر می‌گردد. این مفهوم را اولین بار جوزف نای از دانشگاه هاروارد در سال ۱۹۹۰ در کتابی، با نام «تغییر ماهیت قدرت آمریکایی» مطرح کرد. وی در سال ۲۰۰۴ مفهوم قدرت نرم را در کتاب «قدرت نرم: راه موفقیت در سیاست‌های جهانی» بسط داد. در مقابل قدرت نرم واژه تهدید نرم معرفی می‌شود که مفهوم آن را تحولاتی می‌دانند که موجب دگرگونی در هویت فرهنگی و الگوی رفتاری مورد قبول یک نظام سیاسی می‌شود. جوزف نای بر این عقیده است که: قدرت نرم، توجه ویژه‌ای به اشغال فضای ذهنی کشور دیگر از طریق ایجاد جاذبه است و نیز زمانی، یک کشور به قدرت نرم دست می‌یابد که بتواند (اطلاعات و دانایی) را به منظور پایان دادن به موضوعات مورد اختلاف به کار گیرد و اختلافات را به گونه‌ای ترسیم کند که از آن‌ها امتیاز گیرد.

متخاصم را هدف قرار داده و آن را در راستای وضعیت مطلوب خویش تغییر می‌دهد. این گونه تغییرات، معمولاً از "زیرساخت‌های ارزشی" و "شبکه‌های تولید و توزیع اندیشه‌ها و هنجارها"، خصوصاً حوزه‌های آموزشی، فرهنگی و رسانه‌ای آغاز می‌شود.^۱ قدرت نرم امروزه به یکی از مطلوبیت‌های نظام‌های سیاسی در عرصه روابط بین‌الملل تبدیل شده است و بازیگران محیط بین‌المللی خواهان آن هستند که با بهره‌گیری از چهره نرم افزاری قدرت در مناسبات خویش، میزان اعتبار و نفوذ خویش را ارتقا بخشند.^۲

قدرت نرم از منظر اسلام

خاستگاه مؤلفه‌های قدرت نرم، از منظر اسلام دارای منشأ الهی و آسمانی است. به عبارت دیگر، صرف مؤلفه‌های مادی قدرت، بدون توجه به جنبه‌های الهی و آسمانی مد نظر اسلام نیست. نکته دیگر اینکه ماهیت تمدن اسلام و غرب، از حیث نوع نگاه به الله، انسان و اجتماع، تفاوت دارد و لذا در مکتب اسلام نوع نگاه‌ها به قدرت نرم نگاه متعالی و الهی است. در حکمت متعالی اسلام، بدن مرکب از روح و جسم است که نیاز بدن به هر دو ضروری است و چه بسا جنبه‌های غیر جسمانی که با روح و وجدان انسان سروکار دارد، مهم‌تر از جنبه‌های جسمانی است. اگر روح به واسطه بی‌اخلاقی، بی‌عدالتی و بی‌صداقتی صدمه ببیند، ترمیم آن بسیار سخت‌تر از فقدان یک مؤلفه مادی قدرت، خواهد بود.^۳

مؤلفه‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران^۴

مبانی قدرت نرم از منظر اسلام به دلیل اختلاف در نوع نگاه به "انسان" و "الله" و نیز وجود تفاوت‌های نظری در دو تفکر اسلامی و غربی، دارای ماهیت متفاوتی است. از این رو می‌توان شاخصه‌هایی مانند شهادت‌طلبی، خدامحوری، رعایت اخلاق و ... را از مؤلفه‌های قدرت نرم از منظر اسلام بیان نمود. با توجه به اینکه اصول و ارزش‌های اسلامی به عنوان یک اصل در جمهوری اسلامی ایران مورد پذیرش قرار گرفته است لذا هر یک از مؤلفه‌هایی که از منظر اسلام مطرح است می‌توان آن را در جمهوری اسلامی ایران نیز مشاهده نمود. جمهوری اسلامی ایران با تکیه بر کارکرد هر یک از این مؤلفه‌های قدرت نرم توانست ضمن ایجاد تحول در سطح داخلی، به احیای خودباوری دینی و بیداری اسلامی در عرصه منطقه‌ای و تأثیرگذاری بر مناسبات جهانی دست یابد و اقتدار نرم‌افزاری خود را در عرصه بین‌المللی به منصه ظهور رساند.^۵

مؤلفه‌های قدرت نرم آن گونه که در اسلام مطرح می‌باشد متفاوت از آن چیزی است که در مفهوم‌سازی غربی این قدرت ارائه شده است. علت این تفاوت در نوع نگاه به قدرت، انسان، اخلاق و خدا است. منابع قدرت نرم اسلامی آن گونه که در جمهوری اسلامی ایران ظاهر شده‌اند بر ارزش‌هایی چون شهادت‌طلبی، معنویت‌گرایی، عدالت‌باوری و استقلال‌طلبی استوار است، به گونه‌ای که ضمن ایجاد تحول فرهنگی در سطح داخلی بر روند تحولات خودباوری دینی و بیداری اسلامی در حوزه پیرامونی خود نیز تأثیرگذار بوده است.^۶

^۱ - الگوی تحلیلی قدرت نرم و سیاست بین‌الملل، دوفصلنامه قدرت نرم، سال سوم، شماره نهم، پاییز و زمستان ۱۳۹۲، صفحه ۱۰۲ و ۱۰۳

^۲ - دیپلماسی عمومی و قدرت نرم، فصلنامه علمی روابط بین‌الملل، دوره ۶، شماره ۲۲، تابستان ۱۳۹۲، صفحه ۹۹

^۳ - قدرت نرم از دیدگاه اسلام و کاربرد مؤلفه‌های آن در جمهوری اسلامی ایران، مطالعات قدرت نرم، دوره ۳، شماره ۸، پاییز و زمستان ۱۳۹۲

^۴ - جمهوری اسلامی ایران از آن جهت که از ابتدا با رویکرد فرهنگی شکل گرفت و دین و مذهب، توکل به خدا، توجه به مردم و ... جزء اصول اساسی آن بوده است، از ظرفیت‌های قدرت نرم بالایی برخوردار است.

^۵ - قدرت نرم از دیدگاه اسلام و کاربرد مؤلفه‌های آن در جمهوری اسلامی ایران، پیشین

^۶ - همان

جایگاه قدرت نرم در مکتب شهید سلیمانی

در صحنه بین‌الملل، انقلاب اسلامی توانسته است طی چهار دهه ارزش‌های خود را حاکم کند و در تقابل با گفتمان نظام سلطه در صحنه‌ها و میدان‌های نبرد به ایفای نقشی فعال بپردازد که آثار و نتایج آن بیشتر از تولید تئوری و ادبیات و مباحثی از این قبیل بوده و مصداق عینی است و دیده می‌شود، لذا مکتب شهید سلیمانی که برخاسته از مکتب اسلام، مکتب امام خمینی(ره) و انقلاب اسلامی است؛ مبانی نظری و فکری دارد. مکتب شهید سلیمانی یک الگوی مکتبی جدید و باز تولید جدید از مکتب اسلام و دکتترین اسلامی است. آموزه‌های این مکتب مفسر و تشریح کننده این مکتب است. این مکتب دارای پیشینه و ریشه است که بسیار مهم و منابع محکمی دارد. سخنرانی‌های سلیمانی به عنوان مبانی نظری و وصیت نامه ایشان با مبانی مکتب اسلام و مبانی شیعی همخوانی دارد، و این یک ویژگی است در اسلام ناب محمدی که امام خمینی (ره) اسلام ناب را مقابل اسلام آمریکایی بکار بردند.^۱

بر مبنای مکتب شهید سلیمانی، باورها و اعتقادات وی اعم از اتحاد ملی، اقتدار ولایت فقیه، بصیرت، فرهنگ استقامت، تقویت ایمان، عزم راسخ برای دفاع از انقلاب، آمادگی پاسخ به هر تهدید با قدرت کامل، حفظ و فعال سازی ارزش‌های الهی، دفاع ملی، فضیلت‌های اخلاقی و آموزه‌های الهی از مولفه‌های قدرت نرم شهید سلیمانی بود.

ویژگی بارز و برجسته شهید سلیمانی این است که توانسته منویات و ارزش‌های مورد نظر امام(ره) و رهبر معظم انقلاب را بر روی زمین و در صحنه عمل، اجرا کند. لذا مکتب شهید سلیمانی جدا از مکتب ولایت، مکتب شیعه و مکتب اهل بیت(ع) نیست. شهید سلیمانی با "اعتماد به خدا" و "اعتقاد ویژه به ولایت فقیه"، به پیروزی بر عرصه‌های قدرت سخت و قدرت نرم و حتی قدرت هوشمند که ترکیبی از این دو قدرت است، باور داشت.^۲

در واقع شهید سلیمانی با تصویرسازی مثبت از خود و تأثیرگذاری همراه با رضایت بر دیگران، اراده‌ی دیگران را با آموزه‌های اعتقادی و ارزشی و عینیت بخشیدن این آموزه‌ها، تابع خود کرد و این یعنی کاربردی کردن قدرت نرم.

شهید سلیمانی در کلام مقام معظم رهبری

ویژگی‌های شهید سلیمانی از منظر رهبر معظم انقلاب بسیار است. از آن جمله می‌توان به "شجاع بودن و شجاعت همراه با تدبیر"، "اخلاص"، "مراقب حدود شرعی"، "خط قرمز سردار سلیمانی و انقلابی‌گری وی"، "بی‌پروایی در راه جهاد فی سبیل الله"، "پیروز در جهاد اکبر"، "داشتن شوق شهادت" و "تربیت‌شده‌ی اسلام و مکتب امام(ره)" و ... اشاره کرد.

«آن کسی که در راه خدا شهید می‌شود، برای خدا با اخلاص عمل می‌کند [به بهترین وجه عبور می‌کند]. حاج قاسم صد بار در معرض شهادت قرار گرفته بود؛ این بار اوّل نبود، ولی در راه خدا، در راه انجام وظیفه، در راه جهاد فی سبیل‌الله پروا نداشت؛ از هیچ چیز پروا نداشت؛ نه از دشمن پروا داشت، نه از حرف این و آن پروا داشت، نه از تحمل زحمت پروا داشت. شهیدی که به دست خبیث‌ترین انسان‌های عالم یعنی خود آمریکایی‌ها به شهادت برسد و آنها افتخار کنند که او را توانستند شهید کنند، چنین شهیدی غیر از حاج قاسم من کس دیگری را یادم نمی‌آید؛ جهادش جهاد بزرگی بود، خدای متعال شهادت او را هم شهادت بزرگی قرار داد. مجاهدت در راه خدا یعنی یک مبارزه‌ی درونی؛ هر جهاد بیرونی، در واقع

^۱ - «شاخص‌های مکتب سردار سلیمانی»، اثری بر مبنای تفکرات حاج قاسم، ایرنا، ۱۳۹۹/۸/۱۹

^۲ - سلسله نشست‌های علمی همایش «ابعاد و مولفه‌های قدرت نرم در مکتب شهید سلیمانی»، دکتر اکبری، ۱۳۹۹/۵/۱۴

تکیه دارد به یک جهاد درونی؛ یعنی آن مردی که می‌رود جلوی دشمن و واهمه نمی‌کند و در همه‌ی میدان‌ها نه خستگی می‌فهمد، نه سرما می‌فهمد، نه گرما می‌فهمد، این اگر چنانچه در درون خودش در آن جهاد اکبر پیروز نشده بود، این جور نمی‌توانست [جلوی دشمن] برود؛ پس مجاهدت‌های بیرونی، متکی به مجاهدت‌های درونی است. بدانید که مردم قدر پدر شما را دانستند و این ناشی از اخلاص است؛ این اخلاص است. اگر اخلاص نباشد، این جور دل‌های مردم متوجه نمی‌شود؛ دلها دست خدا است؛ این که دلها این جور همه متوجه می‌شوند، نشان‌دهنده‌ی این است که یک اخلاص بزرگی در آن مرد وجود داشت، مرد بزرگی بود. خدا ان شاء الله درجاتش را عالی کند.^۱

«سال‌ها مجاهدت مخلصانه و شجاعانه در میدان‌های مبارزه با شیاطین و اشرار عالم و سال‌ها آرزوی شهادت در راه خدا، سرانجام سلیمانی عزیز را به این مقام والا رسانید و خون پاک او به دست شقی‌ترین آحاد بشر بر زمین ریخت. این شهادت بزرگ را به پیشگاه حضرت بقیة‌الله ارواحنا فداه و به روح مطهر خود او تبریک و به ملت ایران تسلیت عرض می‌کنم. او نمونه‌ی برجسته‌ای از تربیت‌شدگان اسلام و مکتب امام خمینی بود، او همه‌ی عمر خود را به جهاد در راه خدا گذراند. شهادت پاداش تلاش بی‌وقفه‌ی او در همه‌ی این سالیان بود.»^۲

"رنگ خدا" در مکتب شهید سلیمانی

شهید سلیمانی در بحث انقلاب، حکومت اسلامی، جمهوری اسلامی و حفظ نظام از منظر امام(ره) که آن را از اوجب واجبات می‌دانند، بر این باور بود که هیچ واجبی به پای دفاع از نظام نمی‌رسد. ایشان بر این سخن حضرت امام(ره) تکیه می‌کند که آن را از نماز هم واجب‌تر می‌دانستند و حتی معتقد است نماز اگر قضا شد می‌توان قضایش را به جا آورد، ولی اگر نظام اسلامی آسیب ببیند، این طور نیست که بتوان قضای آن را به جا آورد، بلکه همزمان با آن، نماز آسیب می‌بیند و دین آسیب می‌بیند و به همین دلیل است که حفظ این نظام برای همه از اوجب واجبات است.^۳

در قسمتی از وصیت نامه سردار سلیمانی آمده است: «می‌دانید در زندگی به انسانیت و عاطفه‌ها و فطرت‌ها بیشتر از رنگ‌های سیاسی توجه کردم. وصیت می‌کنم اسلام را در این برهه که تداعی یافته در انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی است، تنها نگذارید. دفاع از اسلام نیازمند هوشمندی و توجه خاص است. در مسائل سیاسی آنجا که بحث اسلام، جمهوری اسلامی، مقدّسات و ولایت فقیه مطرح می‌شود، این‌ها رنگ خدا هستند؛ رنگ خدا را بر هر رنگی ترجیح دهید».

مکتب فرماندهی شهید سلیمانی

مجموعه اقدامات و افتخارآفرینی‌های شهید قاسم سلیمانی در دوران چهل ساله انقلاب اسلامی، آن شهید والامقام را به چهره‌ای بین‌المللی و نماد مقاومت تبدیل کرد. الگوگیری از مکتب شهید قاسم سلیمانی به عنوان مکتبی جهانشمول و اخروی، ضرورت جامعه‌امروزی در تمامی سطوح است.

ولایت پذیری: اولین و بارزترین ویژگی شهید سلیمانی این بود که فرمایشات رهبری را «فصل الخطاب» می‌دانست. وی بر این باور بود که نظر رهبر معظم انقلاب، بی‌تردید برکت خدا و عنایت خدا را به همراه خواهد داشت و همان خواهد شد. یعنی تبعیت از ولایت و ولایت‌پذیری یکی از ویژگی‌های وی در بحث اجرای دیپلماسی مقاومت بود.

^۱ - بیانات رهبر معظم انقلاب در منزل سپهبد شهید حاج قاسم سلیمانی، ۱۳۹۸/۱۰/۱۳

^۲ - پیام رهبر معظم انقلاب به مناسبت شهادت سردار سلیمانی، ۱۳۹۸/۱۰/۱۳

^۳ - سلسله نشست‌های علمی همایش «ابعاد و مولفه‌های قدرت نرم در مکتب شهید سلیمانی»، دکتر اکبری، ۱۳۹۹/۵/۱۴

صداقت در گفتار: صداقت ویژگی دیگر سردار سلیمانی بود. با بدترین و پیچیده‌ترین دشمن در اوج صداقت و راستی برخورد می‌کرد.

مجاهد فی سبیل الله: شهید سلیمانی همواره با اعتماد به خدا و با شجاعت در صحنه سخت و پیچیده وارد می‌شد. لذا بخاطر حضور در صحنه و در میدان بودن تبدیل می‌شود به یک "مجاهد فی سبیل الله" که خداوند این را وعده داده که «الذین جاهدوا فینا لنهذبهم سبلنا» کسانی که در راه خدا جهاد می‌کنند، خداوند خودش آنها را هدایت می‌کند، وقتی خدا خودش هدایت می‌کند آن موقع صحنه جنگ عراق، لبنان، سوریه و یمن بر خلاف محاسبات سیاسی، به پیروزی تبدیل می‌شود. هر کجا مقاومت وارد شده، به اعتبار قدرت خداوند تبارک و تعالی به پیروزی تبدیل می‌شود.^۱

این مبانی نظری، مباحث مکتب شهید سلیمانی را به پیش می‌برد. مجموعه‌ای از اندیشه‌های سلیمانی از زمان حضور در جبهه تا شهادت وجود دارد اگرچه انباشته نیست اما کاربردی و مهم است و عینیت دارد.

سجایای اخلاقی و معیارهای شخصیتی چون؛ حسن تدبیر، سعه صدر، شایستگی و کفایت، داشتن قدرت تشخیص و تجزیه و تحلیل، غیرت و حمیت دینی و ملی، بلندی همت، استقامت در برابر مشکلات، قاطعیت، شجاعت، وفاداری، تواضع و فروتنی، صبر و بردباری، طرد سخن چین و چاپلوس، آینده‌نگری، شنا سایی و وضع و شرایط موجود، ارزیابی راه‌حل‌ها و گزینش بهترین‌ها و ... از سردار سلیمانی شخصیتی ساخت که حتی دشمنانش نیز از وی، با دیده احترام یاد می‌کردند. از آن جمله می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

"دیوید پترائوس"^۲ مدیر سابق سازمان سیا، که در مورد سردار سلیمانی گفته بود: «قاسم سلیمانی فردی بسیار توانمند و مدبر و دشمنی شایسته است. او بازی خود را به خوبی انجام می‌دهد».

"استنلی مک کریستال"^۳، ژنرال بازنشسته ارتش آمریکا و رئیس پیشین فرماندهی مشترک عملیات ویژه این کشور درباره شخصیت کاریزماتیک شهید سلیمانی می‌گوید: «او بهترین کسی است که آنها (جمهوری اسلامی ایران) دارند. ما زمانی که برای مقابله با ایرانی‌ها تلاش می‌کردیم، او (سلیمانی) را مورد بررسی قرار دادیم. او را زیر نظر گرفتیم، او وقتی در میدان جنگ است، بسیار کاریزماتیک است و در محیط‌های مختلفی عملیات داشته که هیچ ژنرال آمریکایی با هر میزان آزادی عملی، نداشته است. قدرت سیاسی که قاسم سلیمانی دارد به او اجازه می‌دهد که کارهای بسیاری انجام دهد. ولی او کارهایش را با آرامش و اثربخشی فوق‌العاده انجام می‌دهد».^۴

"جان مگوایر"، افسر سابق سی‌ای‌ای: «من یک بار با قاسم سلیمانی برخورد کردم؛ یک برخورد ناخواسته. او شبیه آن چیزی نیست که از یک فرمانده چریکی انتظار دارید. مردی اتوکشیده و توانمند است، و خصوصیت‌های فرماندهی به شکل برجسته‌ای در او مشهود است؛ یک انسان حرفه‌ای است».^۵

این فرمانده مقتدر علاوه بر جایگاه نظامی در منطقه، یک شخصیت سیاسی کارآمد برای مدیریت در خاورمیانه و رفع چالش‌های مردم بود. اخلاص در عمل، اعتقاد به ولایت فقیه و فرمانبری از رهبری و همچنین مردم‌داری شهید سلیمانی

^۱- ابعاد و مولفه‌های قدرت نرم در مکتب شهید سلیمانی، پیشین

^۲- دیوید پترائوس در زمان جنگ بوسنی فرماندهی نیروهای ناتو را برعهده داشت و در سال ۲۰۰۷ فرماندهی نیروهای نظامی ایالات متحده و هم‌بیمانان این کشور را در عراق بر عهده گرفت و پیش از آن مقام سرفرماندهی کل ارتش ایالات متحده آمریکا در منطقه خاورمیانه، شرق آفریقا و آسیای مرکزی را برعهده داشت.

^۳- «استنلی مک کریستال» فرمانده سابق عملیات‌های ویژه آمریکا در عراق بین سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۶ بود.

^۴- مشرق نیوز، ۱۳۹۷/۹/۳۰

^۵- مشرق نیوز، گزارش مشرق از مستند بی‌بی‌سی؛ «فرمانده سایه‌ها»، ۱۳۹۸/۴/۱۵

همانند دیگر هم‌زمانش در دوران دفاع مقدس نقش داشت و همواره با جسارت کامل در خط مقدم حاضر می‌شد. شخصیت انسان دوستانه، مردم‌مدار، ولایت‌مدار و خاص شهید سلیمانی در داخل و خارج از کشور مورد توجه همگان بود. حاج قاسم سلیمانی شخصیت نظامی و سیاسی موثر و راهبردی در خاورمیانه برای ملت‌های مظلوم و ایستادگی در برابر دشمنان داشت. رفتار مخلصانه و مردم‌مدارانه یک فرمانده ارشد نظامی موجب همدلی و همبستگی بوده و در بین امت اسلامی نیز وحدت و الگوسازی کرده است.^۱

از مهم‌ترین محورها و ابعاد مکتب فرماندهی شهید سلیمانی می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

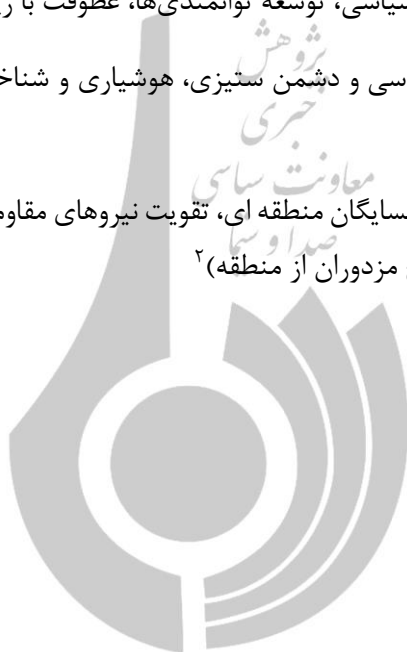
بعد معنوی و ارزشی (دین‌مداری، ایثار و شهادت طلبی، انقلابی‌گری و ساده زیستی و دوری از تجمل)

بعد فردی و رفتاری (امیدوار به مددالهی، عزت نفس و سعه صدر، تعهد و وفاداری، شخصیت کاریزماتیک و کیفیت زندگی کاری)

بعد فرماندهی و مدیریتی (شایستگی و صلاحیت، الگو و مظهر، مدیریت جهادی، تفکر راهبردی، تصمیم‌گیری و قاطعیت، سازگاری و انعطاف‌پذیری، درک محیط سیاسی، توسعه توانمندی‌ها، عطف با زیردستان و ابتکار و خلاقیت)

بعد نظامی (توانمندی نظامی، دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی، هوشیاری و شناخت محیط، ولایت‌مداری و اطاعت‌پذیری و قانون‌گرایی)

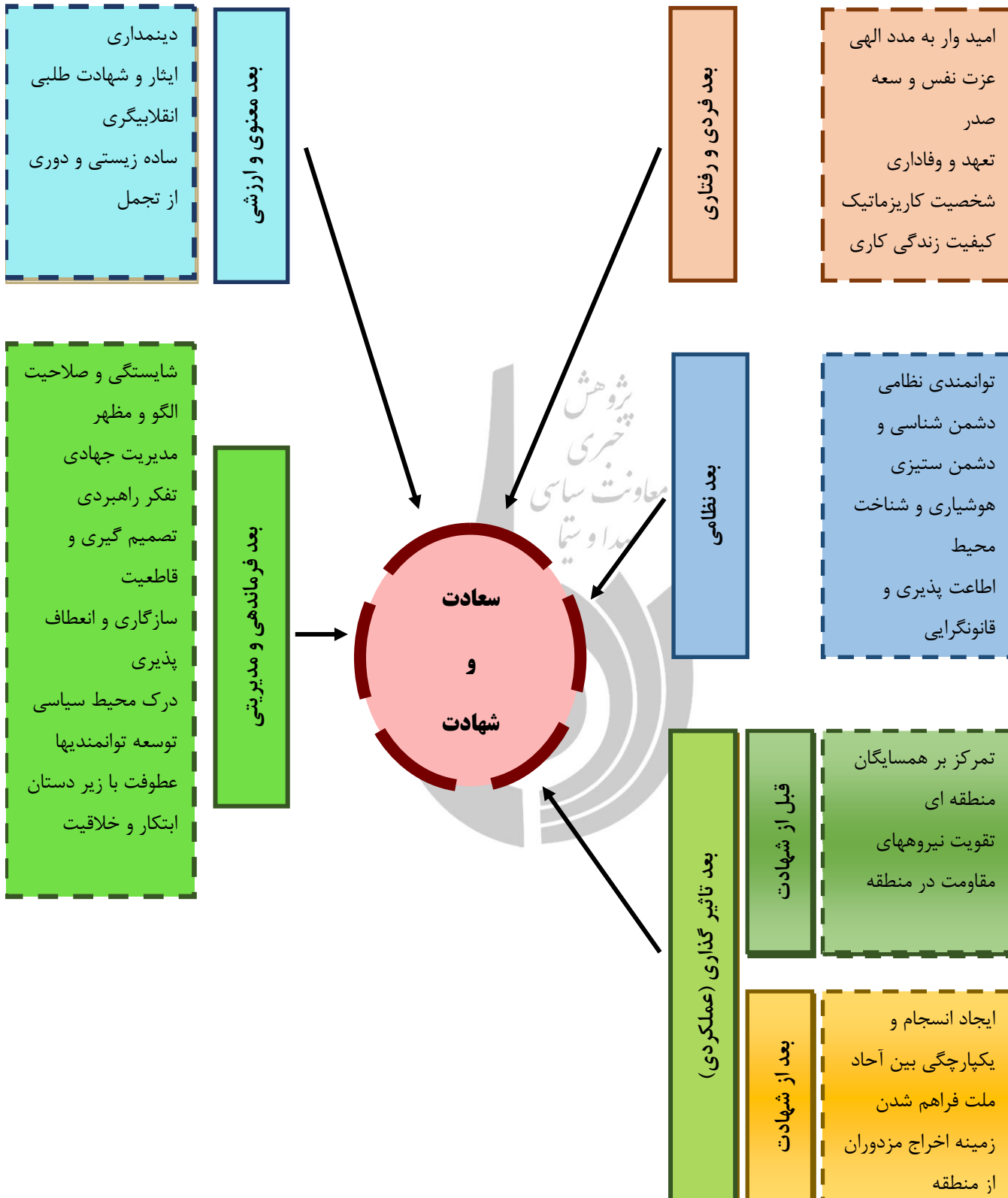
بعد تأثیرگذاری یا عملکردی (تمرکز بر همسایگان منطقه‌ای، تقویت نیروهای مقاومت در منطقه، ایجاد انسجام و یکپارچگی بین آحاد ملت و فراهم شدن زمینه اخراج مزدوران از منطقه)^۲

^۱ - مکتب رفتاری شهید سردار سلیمانی در جامعه متجلی می‌شود، ایرنا، ۱۳۹۹/۱۰/۱۱

^۲ - تدوین الگوی فرماندهی شهید قاسم سلیمانی، نشریه علمی "مدیریت اسلامی"، تابستان ۱۳۹۹، سال: ۲۸، شماره: ۲، صفحه: ۳۳ و ۳۴

الگوی مکتب فرماندهی شهید قاسم سلیمانی^۱

^۱ - منبع: نشریه علمی مدیریت اسلامی، دانشگاه امام حسین، تابستان ۱۳۹۹، سال ۲۸، شماره ۲، صفحه ۳۲

هدف غایی شهید سلیمانی؛ "رضوان الله"

آنچه در سعادت جامعه نقش اساسی دارد، شایستگی و جامع شرایط بودن مدیران و کارگزاران آن جامعه است. جهان بینی مادی منحصر به جهان ماده می‌باشد، ولی در جهان بینی اسلامی، هم این جهان و هم آخرت مورد توجه است. در جهان بینی اسلامی هدف صرفاً تولید بیشتر نیست، بلکه تعالی انسان و رسیدن او به جایگاه "خلیفه خدا" بر روی زمین با هدف نهایی "رضوان الله" می‌باشد. این تفاوت در جهان بینی از تمایزات مدیریت اسلامی با مدیریت غربی می‌باشد که هر یک از این دو دیدگاه معیارهای سنجش خاص خود را دارند.^۱

هدف غایی در تعلیم و تربیت اسلامی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. متخصصان تعلیم و تربیت اسلامی اهداف متفاوتی را به‌عنوان هدف غایی مطرح کرده‌اند؛ اهدافی چون "قرب الی الله"، "حیات طیبه"، "خلیفه الله"، "فناء فی الله" و "رضوان الله" را به‌عنوان هدف غایی تربیت اسلامی مطرح کرده‌اند، در حالی که هدف غایی یکی بیش نیست. تحلیل و تفسیر آیات و روایات و دیدگاه علمای اخلاق حاکی از این است که تعلیم و تربیت اسلامی تنها یک هدف غایی دارد و آن عبارت است از "رضوان الله". موارد دیگر یا در طول این هدف و یا از اهداف کلی تربیت اسلامی در ابعاد و حیطه‌های مختلف تربیت عبادی، دینی، اجتماعی و... هستند.^۲

بازخوانی وصیت نامه سردار شهید حاج قاسم سلیمانی خود حاکی از آن است که "رضوان الله"، هدف غایی آن شهید و الامقام است. وصیت نامه‌ای که در واقع چکیده‌ای از باورها، بایدها و نبایدها و منظومه فکری اوست و تمامی ابعاد اعتقادی، سیاسی، اجتماعی و... را فقط در راه دوست می‌داند و بس. آنجا که عارفانه و عاشقانه در دوست هضم می‌شود. «... سارق، چارقم پر است از امید به تو و فضل و کرم تو؛ همراه خود دو چشم بسته آورده‌ام که ثروت آن در کنار همه ناپاکی‌ها، یک ذخیره ارزشمند دارد و آن گوهر اشک بر حسین فاطمه است؛ گوهر اشک بر اهل بیت است؛ گوهر اشک دفاع از مظلوم، یتیم، دفاع از محصور مظلوم در چنگ ظالم.

خداوند! سر من، عقل من، لب من، شامه من، گوش من، قلب من، همه اعضا و جوارحم در همین امید به سر می‌برند؛ یا ارحم الراحمین! مرا بپذیر؛ پاکیزه بپذیر؛ آنچنان بپذیر که شایسته دیدارت شوم. جز دیدار تو را نمی‌خواهم، بهشت من جوار توست، یا الله!...

خالق من، محبوب من، عشق من که پیوسته از تو خواستم سرا سر وجودم را مملو از عشق به خودت کنی؛ مرا در فراق خود بسوزان و بمیران.

عزیزم! من از بی قراری و رسوایی جاماندگی، سر به بیابان‌ها گذارده‌ام؛ من به امیدی از این شهر به آن شهر و از این صحرا به آن صحرا در زمستان و تابستان می‌روم. کریم، حبیب، به کرم دل بسته‌ام، تو خود میدانی دوستت دارم...»^۳

شهید سلیمانی با عمل به آموزه‌های دینی و داخل نمودن آن در زندگی فردی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در تحکیم، تقویت و تثبیت ظلم ستیزی، استکبار ستیزی و حمایت از مظلوم، تقویت محور مقاومت، ولایت مداری و... به عنوان یک حرکت مکتبی خوش درخشید و همواره در مقابل دسیسه‌های دشمنان ایستادگی نمود. وی همواره تابع محض اصول و باورهای اسلامی بود.

^۱ - بر گرفته از: مسئولان و مدیران در حکومت حضرت علی علیه السلام، مرکز جهانی اطلاع رسانی آل‌البیت(ع)

^۲ - غایت تربیت از دیدگاه اسلامی، دوفصلنامه تربیت اسلامی، دوره ۱۵، شماره ۳۱، بهار ۱۳۹۹، صفحه ۶۷-

^۳ - وصیت نامه شهید سلیمانی؛ از توصیه‌های سیاسی تا حلالیت از خانواده شهدا، خبرآنلاین، ۱۳۹۸/۱۱/۲۴

جمع بندی

سردار سلیمانی نماد قدرت نرم اسلامی است، چرا که قدرت نرم غربی یا جنگ عملیات روانی مبتنی بر دروغ و نیرنگ و کذب است، اما بحث قدرت نرم در مکتب شهید سلیمانی، سرا سر مبتنی بر فطرت انسانی، آیات الهی؛ انقلابی‌گری و ولایت‌مداری برخاسته از خلوص و صداقت است. سردار شهید در راه آرمان‌های الهی خویش راسخ قدم بود و از این رو در دل‌ها رسوخ کرده و با شجاعت و نبوغش در مدت کوتاهی قلب‌ها را تسخیر می‌کرد.^۱

"ایمان و توکل به خدا"، "اتحاد و برادری"، "نفی سلطه‌پذیری و سلطه‌گری"، "سازش‌ناپذیری در مقابل دشمن"، "اهتمام به فرهنگ اسلامی و انقلابی"، "تحمل سختی‌ها و مشکلات"، "تشکیل هسته‌های مقاومت در جهان"، "ولایت‌مداری" و "اخلاص" شمه‌ای از مولفه‌های قدرت نرم سردار سلیمانی است. بازگویی؛ بازخوانی و الگو قرار دادن رشادت‌ها، خدمات، زندگی نظامی و شخصی همراه با زندگی عرفانی و سیر و سلوک عملی شهید سلیمانی بی تردید به زندگی الهی و معنوی، منتج خواهد شد.

باید مکتب شهید سلیمانی را در حوزه نظریه‌پردازی و ادبیات‌سازی تبیین و به دنیا معرفی کرد، چرا که مکتب شهید قاسم سلیمانی، "جامع و کامل" است. به واقع «زندگی انسان‌های بزرگ از آن جایی آغاز می‌شود که به عالم ملکوت ایمان داشته و خدا را در زندگی اصل قرار داده، و با سیر و سلوک عملی به لقا الله دست یافته‌اند.»^۲ از این منظر شهید سلیمانی یک تئوری کلی و یک طرح جامع و هماهنگ و منسجم با هدف اصلی کمال انسان و تأمین سعادت همگانی ارائه داد و در آن خطوط اصلی و روش‌ها، بایدها و نبایدها، خوب‌ها و بدها، هدف‌ها و وسیله‌ها، نیازها و دردها و درمان‌ها، مسئولیت‌ها و تکلیف‌ها مشخص کرد و در عرصه پسا مدرنیسم، منبع الهام تکلیف‌ها و مسئولیت‌ها برای همه افراد شد. بی‌شک منظومه فکری شهید سلیمانی با عینیت بخشیدن به تفکرات و اعتقادات الهی، مکتبی را برای آیندگان به ودیعه خواهد نهاد که زیر ساخت‌ها و تکیه گاه فکری آحاد بشر خواهد شد.

فرجام کلام

رهبر معظم انقلاب درباره "معجزه اخلاص" شهید والامقام، سردار سلیمانی می‌فرماید: «شهید سلیمانی، هم شجاع بود، هم با تدبیر بود؛ صرف شجاعت نبود؛ بعضی‌ها شجاعت دارند اما تدبیر و عقل لازم برای به کار بردن این شجاعت را ندارند. بعضی‌ها اهل تدبیرند اما اهل اقدام و عمل نیستند، دل و جگر کار را ندارند. این شهید عزیز ما هم دل و جگر داشت-به دهان خطر می‌رفت و ابا نداشت؛ نه فقط در این حوادث این روزها، بلکه در دوران دفاع مقدس هم در فرماندهی لشکر ثارالله همین جوری بود؛ خودش و لشکرش- هم با تدبیر بود؛ فکر می‌کرد، تدبیر می‌کرد، منطقی داشت برای کارهایش. این شجاعت و تدبیر توأمان، فقط در میدان نظامی هم نبود، در میدان سیاست هم همین جور بود؛ بنده بارها به دوستانی که در عرصه سیاسی فعالیتند این را می‌گفتم؛ رفتار او را، کارهای او را [می‌دیدم]. در عرصه سیاست هم، هم شجاع بود، هم با تدبیر بود؛ سخنش اثرگذار بود، قانع‌کننده بود، تأثیرگذار بود. از همه‌ی اینها بالاتر، اخلاص او بود؛ با اخلاص بود؛ این ابزار شجاعت و ابزار تدبیر را برای خدا خرج می‌کرد؛ اهل تظاهر و ریا و مانند اینها نبود. اخلاص خیلی مهم است.»^۳

^۱- برای مثال رجوع کنید به مصاحبه «یوگنی گونچاروف» از افسران ارشد روس در عملیات ویژه ضدتروریستی در سوریه و ملاقات وی با سپهبد شهید قاسم سلیمانی

^۲- گوشه‌هایی از کتاب: سرباز ولایت به قلم مرتضی کرامتی مشکینی، انتشارات قاف اندیشه

^۳- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مردم قم، ۱۳۹۸/۱۰/۱۸